

УДК 75.036:7.038.54:39(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2026.1.21>

Мазов Андрій Андрійович,

викладач циклової комісії образотворчого мистецтва і дизайну

Фахового коледжу «Універсум»

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,

аспірант

Київської державної академії декоративного мистецтва і дизайну

імені Михайла Бойчука

ORCID ID: 0009-0007-5570-1751

23asp_mazov_a@kdidpamid.edu.ua

Шеменьова Юлія Володимирівна,

доктор філософії,

заступник директора з навчально-виховної роботи

Фахового коледжу «Універсум»

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID ID: 0000-0003-0570-3613

y.shemenova@kubg.edu.ua

ШАБЛОННЕ ТРАКТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОМОТИВІВ У СУЧАСНОМУ СТРИТ-АРТІ

Стаття присвячена дослідженню особливостей інтерпретації українських етно-національних мотивів у сучасному стріт-арті як важливому чиннику візуальної ідентифікації народу в публічному просторі. У центрі уваги – проблема шаблонного, формалізованого трактування етномотивів, що актуалізується в умовах війни, активних культурних трансформацій і глобалізаційних процесів. Розглянуто еволюцію звернення до національних образів в образотворчому мистецтві України XX–XXI століть – від авангардних експериментів початку XX століття до сучасних муралів і стріт-арт-практик, що формують нову візуальну мову міського середовища. Проаналізовано теоретичні підходи до поняття «етнічність» у працях провідних зарубіжних і вітчизняних дослідників, а також окреслено роль художньої мови як засобу збереження та трансляції культурної пам'яті. Особливу увагу приділено використанню етно-символіки, орнаментальних мотивів і кольорних кодів у сучасному стріт-арті як знакових систем, що функціонують у просторі міста.

На основі історико-культурного, іконографічного та семіотичного аналізу конкретних прикладів українського й закордонного стріт-арту виявлено як позитивний потенціал вуличного мистецтва у репрезентації національної ідентичності, так і ризики знецінення етносимволів внаслідок їх масового, поверхневого й аматорського використання. Обґрунтовано, що формальне тиражування усталених образів і кольорів призводить до редукції їхнього смислового наповнення та втрати культурної цілісності.

Доведено необхідність усвідомленого, професійного й контекстуально вмотивованого застосування українських етномотивів у публічному просторі, що дозволяє зберегти баланс між традицією та сучасними художніми практиками.

Ключові слова: етномотиви, національний орнамент, символ, середовище, стріт-арт, графіті, мурали, публічний простір.

Mazov Andrii, Shemenova Yuliya. SCHEMATIC INTERPRETATION OF UKRAINIAN ETHNO-MOTIFS IN CONTEMPORARY STREET ART

The article examines the specific features of interpreting Ukrainian ethno-national motifs in contemporary street art as an important factor of visual identification of the nation within public space. The focus is placed on the problem of schematic and formalized treatment of ethnic motifs, which becomes especially relevant in the context of war, intensive cultural transformations, and globalization processes. The study traces the evolution of references to national imagery in Ukrainian visual art of the twentieth and twenty-first centuries – from the avant-garde experiments of the early twentieth century to contemporary murals and street art practices that shape a new visual language of the urban environment. Theoretical approaches to the concept of “ethnicity” in the works

of leading international and Ukrainian scholars are analyzed, and the role of artistic, “plastic” language as a means of preserving and transmitting cultural memory is outlined. Particular attention is paid to the use of ethno-symbolism, ornamental motifs, and color codes (blue–yellow and red–black) in contemporary street art as sign systems functioning within the urban space.

Based on historical-cultural, iconographic, and semiotic analyses of selected Ukrainian and international street art examples, the research identifies both the positive potential of street art in representing national identity and the risks of devaluation of ethno-symbols resulting from their mass, superficial, or amateur use. It is argued that the formal replication of established images and colors leads to a reduction of their semantic depth and a loss of cultural integrity. The article substantiates the necessity of a conscious, professional, and contextually grounded application of Ukrainian ethno-national motifs in public space, which enables a balance between tradition and contemporary artistic practices.

Key words: ethnic motifs, national ornament, symbol, environmental, street art, graffiti, murals, public space.

Вступ. Візуальна ідентифікація народу ґрунтується на виявленні та інтерпретації характерних етнокультурних ознак, які формуються в межах певної території, історичного досвіду та спільноти. Українські національні мотиви впродовж тривалого часу функціонували не лише як декоративні елементи, а й як носії глибокого семантичного змісту, виконуючи роль маркерів культурної, етнічної та національної ідентичності. У візуальних мистецьких практиках вони слугували засобом самоідентифікації та художнього осмислення національного досвіду.

На початку ХХ століття українські митці активно зверталися до етномистецької спадщини, інтегруючи її у нові художні течії. Георгій Нарбут осмислював елементи українського бароко як найбільш репрезентативні для національної візуальної мови. Михайло Бойчук поєднував народне мистецтво та візантійську традицію з європейським авангардом і модернізмом, вбачаючи у такому синтезі унікальну модель української культури, сформовану на перетині східних і західних впливів. Василь Єрмилов здійснював кубофутуристичні експерименти з народним орнаментом Слобожанщини. А Олександра Екстер у своїх творах інтегрувала традиційні українські мотиви у мову авангардного живопису. Аналогічні процеси спостерігалися і в галузі прикладної графіки Галичини, де народне мистецтво зазнало конструктивних інтерпретацій [1; 3].

На відміну від глибинного осмислення етномотивів у мистецтві першої половини ХХ століття, в сучасному стріт-арті все частіше простежується тенденція до їхнього

спрощеного, шаблонного використання. Повторюваність усталених образів, формальне цитування орнаментів і символів без урахування культурного контексту та семантичної багатшаровості зумовлюють актуальність наукового осмислення проблеми поверхневого трактування українських етномотивів у публічному просторі.

Матеріали та методи. Дослідження спрямоване на виявлення семантичного потенціалу етно-національних образів, символів і колірних кодів у публічному просторі, а також на визначення межі між усвідомленим художнім переосмисленням традиційної культури та її формалізованим, стереотипним відтворенням в умовах війни, глобалізаційних процесів і трансформації національної ідентичності.

До методологічної основи дослідження включено історико-культурний метод, що дозволяє розкрити еволюцію поняття «етнічність» та простежити традиції використання етномотивів в українському мистецтві ХХ–ХХІ століть. Іконографічний метод використовується для ідентифікації походження та типологізації візуальних образів і мотивів, що використовуються у стріт-арті (образ жінки в національному вбранні, рослинний орнамент, сакральні мотиви тощо). У межах дослідження цей метод дозволяє простежити, які саме образи стають найбільш вживаними й повторюваними, а також визначити, чи зберігають вони первинні сенси або редукуються до впізнаваних, але спрощених візуальних кліше. Доповненням до нього став семіотичний метод, що дав змогу розглянути функціонування національних кольорів у міському просторі як потужних маркерів

ідентичності та, навпаки, візуально знецінених елементів внаслідок надмірного та безконтекстного використання.

Розробка концептуальних підходів до трактування поняття «етнічність» розпочалась у 60-х рр. ХХ століття. У той час у зв'язку з руйнуванням колоніальної системи й утворенням нових незалежних світових держав, посилилась увага до проблем етнічної ідентичності. Митці намагалися знайти основу етносу в національній культурі та народному декоративно-прикладному мистецтві. Сам термін «етнічність» популяризував британський антрополог Едвард Тайлор Літл. Серед відомих теоретиків, що займалися проблемою визначення поняття «етнос», виділяють Г. Айзекса, Петера Ван ден Берга, Юліана Бромлея, Макса Вебера, К. Гіртця, Ентоні Сміта. Вони розглядали проблему етнічності, як вроджену властивість людської цивілізації зберігати власну ідентичність. Втім ключова робота у визначенні поняття належить норвезькому антропологу Фредріку Барту, який у 1969 році видав збірку “Ethnic Groups and Boundaries”, де етнічність розглядалася як динамічний соціальний конструкт, а не вроджена властивість [9].

Серед основних постулатів трактування етнічності виділяють такі: етнічні особливості мають природжений характер і передаються

від покоління до покоління; етнічні зв'язки є найважливішими за будь-які інші; етнічна ідентичність є ключовою; етнічність – це споконвічний, природний, реальний, стабільний і загалом позитивний феномен, в основі якого лежить спільне походження.

Основу етнічної спільності, насамперед, становить єдність її мови. Окрім мови словесної, існує мова пластична, художня, не менш багатша за літературну. А вже спільно з міфами, звичаями, цінностями, релігією та наукою, мистецтво в усіх його проявах формує культуру.

Результати. У сучасному стріт-арті етнічні мотиви виражаються в різній спосіб: через традиційні релігійні (іконографічні) образи (UpTown «Богородиця», Київ, 2015; Парцей О., Клицюк І. «Україна Єдина», Івано-Франківськ, 2014) (рис. 1–2), обрядові та ритуальні дії, фольклорні мотиви різного жанру, знаки, символи й образи (мурал А. Пальваля у м. Бахмут, 2020) (рис. 3), стилістику традиційних ремесел [10].

Протягом останніх десяти років в українському стріт-арті спостерігається активізація зусиль по виявленню і систематизації провідних ознак національного стилю образотворчості, який поступово все ширше позиціонується як «український стиль».

Етно-символічне значення має й колірна гама. В першу чергу, це синій та жовтий

Рис. 1. UpTown «Богородиця», Київ. 2015

Рис. 2. Парцей О., Клицюк І. «Україна Єдина». Івано-Франківськ. 2014

Рис. 3. Мурал у м. Бахмут. 2020

– кольори українського державного прапора. Відтак, їх поєднання з початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України стало трендовим у вітчизняному мурал-арті, де райтери створюють метафоричні образи країни у відповідних кольорах (О. Корбан «Золота нитка», Київ, 2022; А. Мазов «Дівчина з кульками», смт. Калинівка, 2023) (рис. 4–5) [7].

Використання синьо-жовтих кольорів працює як національний код не тільки в Україні, а й закордоном. Українські прапори на вулицях іноземних міст є демонстрацією підтримки з боку міжнародної спільноти. Відповідно, все більше світових райтерів створюють «нове бачення» національних мотивів українського народу, відроджуючи та трансформуючи усталені образи, орнаменти та символіку, частіше вдаючись до мінімалістики. Досить поширеним є й поєднання червоного та чорного, що нагадує традиційні сполучення кольорів української вишивки.

У даному контексті варто згадати польську стріт-арт-галерею розміщену на опорах моста варшавського Гданського вокзалу, створену молодими польськими та українськими художниками 2018 року у м. Гданськ до 27 річниці Незалежності України. Шість муралів поєднали український та польський народні орнаменти, зокрема петриківський художній розпис з візерунками польської болеславської кераміки в образах польських

кінозірок одягнутих в українські національні костюми (рис. 6) [8].

Трансляція синьо-жовтих та червоно-чорних кольорів закордоном, дозволяє митцям крізь образи говорити про глобальну проблему російсько-української війни, поєднавши її з національними кольорами та символами.

Однак, все частіше у суспільстві поширюються критичні відгуки про фарбування парканів у синьо-жовті кольори, аматорські мурали із зображеннями джавелінів, дівчат у віночках, соняшників, калини та маків, як такі, що часом виглядають примітивно та недолуго. До прикладу скандальні твори Євгенії Фулен, де в образах людей повністю відсутні анатомічні пропорції, чи «клякси» Соні Морозюк (рис. 7–8). У даному контексті з'являється ризик знецінення кольорів національного стягу та української символіки.

З початком повномасштабного вторгнення російських військ на територію України активно поширилися намагання митців «прикрасити сірі часи війни». Вуличні митці все частіше звертаються до історії розвитку української культури. Так, райтер Дмитро Білокінь 2022 року створив у центрі Полтави графіті «Плин української культури» з елементами трипільської культури та мізинської стоянки пізнього палеоліту. Художня композиція починається з дерева життя, яке проростає з глека та вважається одним з найбільш сакральних символів у багатьох

Рис. 4. О. Корбан «Золота нитка». Київ. 2022

Рис. 5. А. Мазов «Дівчинка з кульками». смт. Калинівка. 2023

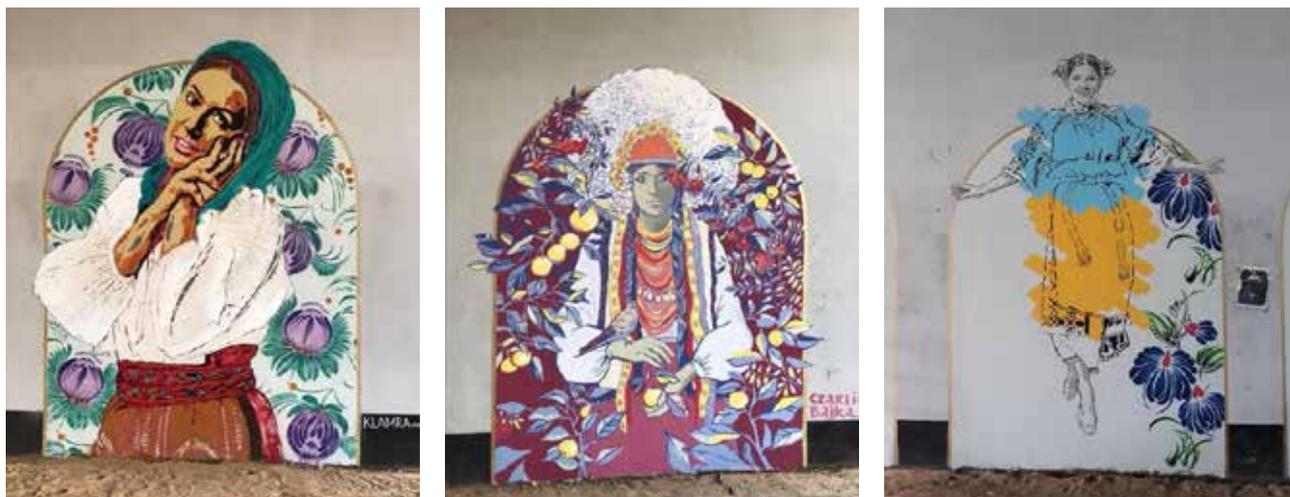

Рис. 6. Українська стріт-арт галерея (м. Гданськ, Польща, 2018)

Рис. 7–8. Муралі Є. Фулен та С. Морозюк у м. Київ

світових культурах. За ним з'являються антропоморфні фігури на конях, що уособлюють воїнство. Попереду кінноти крокує воїн світла у образі варяга, який вражає енергетичним списом чорних переплєтених між собою драконів, як символів сучасної росії (рис. 9) [6].

Втім частіше райтери звертаються до узагальненого образу української жінки в національному вбранні (Ю. Пітчук «Слобожанка», Авдіївка, 2023, О. Корбан «Вільна», Київ, 2025) та його орнаментального декору (рис. 10–11) [4].

Переосмислені вишиті орнаменти подекуди стають ключем для нестандартних художніх рішень. Мурал, створений у парку «Щасливий» у місті Гостомель, є яскравим прикладом такого підходу. Композиція, розташована на бруківці, поєднує елементи

українського народного мистецтва, зокрема петриківський розпис та вишивку. Приміром, візерунок української вишиванки, обраний для оформлення алеї, символізує здоров'я, красу, щасливу долю, порядність, чесність, любов і святковість. Цей орнамент виконує роль рушника, що супроводжував чумаків, військових і заробітчани у їхніх мандрах, стаючи символом щасливого майбутнього і пам'яті про рідний дім. Рушник, уособлюючи материнську любов та побажання благополучного повернення, використовувався під час проводів молодих чоловіків до війська. У центрі композиції розміщено зображення літака «Мрія», який символізує відродження та відновлення міста Гостомель в умовах сучасних викликів, пов'язаних із російським вторгненням на територію України (рис. 12) [5].

Рис. 9. Д. Білокінь «Плин української культури». Полтава. 2022

Рис. 10. Ю. Пітчук «Слобожанка». Авдіївка. 2023

Рис. 11. О. Корбан «Вільна». Київ. 2025

Рис. 12. С. Радьога «Мрія». Гостомель. 2022

Таким чином, поєднуючи традиційні елементи українського мистецтва з сучасними художніми практиками, райтери створюють композиції, що здатні нести глибоке семантичне навантаження, відображаючи цінності, пов'язані з історією та культурною пам'яттю українського народу, поруч із зображеннями, позбавленими контекстуального осмислення та художньої вираженості, що не лише спрощують багатозначну систему етносимволів, а й сприяють нівелюванню національних цінностей.

Висновки. В результаті дослідження встановлено, що сучасний український стріт-арт, зокрема мурал-арт, виступає важливим інструментом формування та репрезентації національної ідентичності в умовах війни, культурних трансформацій і глобалізаційних процесів.

Інтерпретація етно-національних стильових форм у міському просторі поєднує традиційні символи з актуальними візуально-образними рішеннями, відповідаючи зростаючим естетичним та змістовим запитам суспільства.

Водночас доведено, що ефективність такої художньої мови залежить від усвідомленого, професійного та контекстуального використання національних образів і кольорів. Їх формальне застосування може призвести до знецінення символічного змісту та втрати культурної цінності. Таким чином, стріт-арт України постає не лише як форма сучасного мистецтва, а й як відповідальна культурна практика, що потребує глибокого осмислення, балансу між традицією та новаторством і чіткого усвідомлення ролі мистецтва у публічному просторі.

Література:

1. Василь Єрмилов. Нотатки до портрета. URL: <https://artukraine.com.ua/ukr/a/vasiliy-ermilov--zametki-k-portretu/> (дата звернення: 01.01.2026).
2. Гаврилаш І. Інтерпретація традиційної української символіки в мистецтві муралів. *Культура України. Серія: Культурологія. зб. наук. праць ХДАК.* Харків, 2018. С. 235–245.
3. Клименко В. Бойчукізм. Проект «великого стилю». Київ: Видавництво: Мистецький арсенал. 2019. 256 с.
4. На ДБПЗ з'явився новий мурал «Вільна» від всесвітньо відомого стріт-арт художника Олександра Корбана. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/118263/> (дата звернення: 25.12.2025).
5. На Київщині з'явився унікальний мурал з зображенням «Мрії». URL: <https://kultura.rayon.in.ua/news/547563-v-gostomeli-zyavivsyu-unikalniy-mural-z-zobrazhennyam-mrii> (дата звернення 20.12.2025).
6. Плин української культури: професійний художник Дмитро Білокінь розповів про символізм свого етно-муралу у центрі Полтави. URL: <https://www.0532.ua/news/3599282/plin-ukrainskoi-kulturi-profesijnij-hudozhnik-dmitro-bilokin-rozpoviv-pro-simvolizm-svogo-etno-muralu-u-centri-poltavi> (дата звернення: 01.05.2024).
7. Поки звільняли Бучу та Ірпінь: художник з Донбасу створив зворушливий мурал на Оболоні. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/mural-na-oboloni-hudozhnik-sasha-korban-prisvyativ-ukrajini-zvorushliviymalyunok-novini-kiyeva-11775145.html> (дата звернення: 17.01.2026).
8. У Польщі відкрили першу українську стріт-арт галерею. URL: <https://rubryka.com/2018/08/27/u-polshhi-vidkryly-pershu-ukrayinsku-stryt-art-galereyu/> (дата звернення: 10.01.2026).
9. Чорній П. Феномен «етнічності» в сучасному науковому дискурсі: введення в проблематику. *Народознавчі зошити.* № 6 (126), 2015. С. 1331–1338.
10. Шеменьова Ю. Муралі України у світовому стріт-арті: формотворення, пластичне моделювання, художньо-образні особливості. НАККІМ. Київ, 2021. 437 с.

References:

1. Yermilov, V. (2026). Vasyl Yermilov. Notatky do portreta [Vasyl Yermilov. Notes toward a portrait]. Retrieved from <https://artukraine.com.ua/ukr/a/vasiliy-ermilov--zametki-k-portretu/> [in Ukrainian].
2. Havrylash, I. (2018). Interpretatsiia tradytsiinoi ukrainskoi symboliky v mystetstvi muraliv [Interpretation of traditional Ukrainian symbolism in mural art]. *Culture of Ukraine. Series: Culturology*, Kharkiv State Academy of Culture, 235–245 [in Ukrainian].
3. Klymenko, V. (2019). Boichukizm. Proiekt «velykoho styliu» [Boychukism: The project of the «grand style»]. *Kyiv: Mystetskyi Arsenal* [in Ukrainian].

4. Na DVRZ z'iavyvsia novyi mural «Vilna» vid vsesvitno vidomoho strit-art khudozhnyka Oleksandra Korbana [A new mural «Vilna» by the world-renowned street art artist Oleksandr Korban appeared in DVRZ]. (n.d.). *Vechirniy Kyiv*. Retrieved from <https://vechirniy.kyiv.ua/news/118263/> [in Ukrainian].

5. Na Kyivshchyni z'iavyvsia unikalnyi mural z zobrazhenniam «Mrii» [A unique mural depicting «Mriya» appeared in Kyiv region] (2025). Retrieved from <https://kultura.rayon.in.ua/news/547563-v-gostomeli-zyavivsvya-unikalnyi-mural-z-zobrazhennyam-mrii> [in Ukrainian].

6. Plyn ukraïnskoi kultury: profesiïnyi khudozhnyk Dmytro Bilokin rozpoviv pro symbolizm svoho etno-muralu u tsentri Poltavy [The flow of Ukrainian culture: Professional artist Dmytro Bilokin on the symbolism of his ethno-mural in the center of Poltava] (2024). Retrieved from <https://www.0532.ua/news/3599282/plin-ukraïnskoi-kulturi-profesijnij-hudozhnik-dmitro-bilokin-rozpoviv-pro-simvolizm-svogo-etno-muralu-u-centri-poltavi> [in Ukrainian].

7. Poky zvilniaty Buchu ta Irpin: khudozhnyk z Donbasu stvoryv zvorushlyvyi mural na Oboloni [While Bucha and Irpin were being liberated: An artist from Donbas created a touching mural in Obolon] (2026). Retrieved from <https://www.unian.ua/tourism/news/mural-na-oboloni-hudozhnik-sasha-korban-prisvyativ-ukrajini-zvorushliviy-malyunok-novini-kiyeva-11775145.html> [in Ukrainian].

8. U Polshchi vidkryly pershu ukraïnsku strit-art halereiu [The first Ukrainian street art gallery opened in Poland] (2018). Retrieved from <https://rubryka.com/2018/08/27/u-polshhi-vidkryly-pershu-ukrayinsku-stryt-art-galereyu/> [in Ukrainian].

9. Chornii, P. (2015). Fenomen «etnichnosti» v suchasnomu naukovomu dyskursi: Vvedennia v problematyku [The phenomenon of «ethnicity» in contemporary academic discourse: An introduction to the problem]. *Narodoznavchi Zoshyty*, 6 (126), 1331–1338 [in Ukrainian].

10. Shemenova, Y. (2021). Muraly Ukrainy u svitovomu strit-arti: formotvorennia, plastychne modeliuvannia, khudozhno-obrazni osoblyvosti [Murals of Ukraine in global street art: Form-making, plastic modeling, and artistic-image features]. *Kyiv: National Academy of Culture and Arts Management* [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 27.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)